
Ivan
ČIZMIĆ

VUKOVAR '91
U AMERIČKOM,
KANADSKOM I
ENGLESKOM TISKU

Srbijanska agresija i agresija Jugoslavenske narodne armije na Republiku Hrvatsku, a napose vukovarska događanja, bila su predmet dnevnog interesa međunarodne javnosti, osobito u 1991. i 1992. godini. Na ovom mjestu zabilježili smo i interpretirali neke najznakovitije osvrte i analize najvažnijih američkih, kanadskih, engleskih i irskih listova o vukovarskim događajima.

Doduše, ovdje spomenuti listovi i dalje su se u narednim godinama bavili ocjenom zbivanja oko Vukovara. Međutim, kroz spomenute dvije godine zapadni tisak je približno točno obavještavao svoje čitatelje o suštini sukoba u Hrvatskoj, napose o vukovarskim događajima. U to vrijeme neke političke strukture u međunarodnoj zajednici još nisu osmislile politički program i njegovu primjenu na prostoru bivše Jugoslavije, pa tako ni izvještavanje zapadnog tiska još nije u potpunosti bilo u službi često neistinitih stajališta koja su danas prihvaćena u nekim političkim strukturama međunarodne zajednice. Zbog toga ovdje probrani zapisi iz navedenih listova daju uglavnom objektivnu sliku *Vukovara '91* i događaja na tom ratnom području.

Rad je podijeljen u osam dijelova prema različitim sadržajima o kojima je navedeni tisak pisao.

Popis upotrijebljenih listova

SAD:

- *The Buffalo News*, 1992.: prosinac 1.
- *Chicago Sun - Times*, 1992.: listopad 30.
- *Chicago Tribune*, 1992.: rujan 1, listopad 29.
- *The Christian Science Monitor*, 1992.: prosinac 15.
- *The Daily Morning News*, 1992.: listopad 4.
- *The Economist* (US), 1991.: kolovoz 31.
- *The Houston Chronicle*, 1992.: listopad 29.
- *The Lancet*, 1991.: prosinac 7.

- *The New Republic*, 1991.: prosinac 16.
- *The New York Times*, 1991.: kolovoz 29., listopad 1., 21., studeni 4., 14., 17., 18., 19., 21.; 1992.: ožujak 4., kolovoz 17., studeni 29.
- *Plain Dealer*, 1992.: prosinac 18.
- *The San Francisco Chronicle*, 1992.: rujan 1.
- *St. Louis Post-Dispatch*, 1992.: rujan 29.
- *Times*, 1992.: listopad 24., 31.
- *USA Today*, 1992.: rujan 1., listopad 27.
- *The Washington Post*, 1992.: listopad 24., 29.
- *Wall Street Journal*, 1991.: kolovoz 29., listopad 1., 14., studeni 4., 11., 12., 14., 18., 19., prosinac 5.; 1992.: listopad 7.

Kanada:

- *The Gazette* (Montreal), 1992.: prosinac 29.
- *The Ottawa Citizen*, 1992.: listopad 23.
- *The Toronto Star*, 1992.: rujan 20., studeni 8., prosinac 1.

Engleska:

- *The Daily Telegraph* (London), 1992.: rujan 19., listopad 29., studeni 2., 10., 19., prosinac 16.
- *Financial Times* (London), 1992.: rujan 12., listopad 17.
- *The Guardian* (London), 1992.: listopad 23.
- *The Independent* (London), 1992.: listopad 27., 29., studeni 19.

Irska:

- *The Irish Times*, 1992.: rujan 28.

Kako su bile primljene prve informacije o borbama za Vukovar

Već 29. kolovoza 1991. *Wall Street Journal* iz New Yorka navodi radio izvještaje o tome da su se tenkovi i zrakoplovi Federalne armije uključili u borbe u istočnom hrvatskom gradu Vukovaru. Isti list 1. listopada 1991. piše kako je *Jugoslavenska armija* poslala tenkove i oklopna vozila protiv secesionističke Hrvatske i u jednoj napadačkoj akciji želi zauzeti, od Hrvata dobro branjen, grad Vukovar.

New York Times 1. listopada 1991. obavještava svoje čitatelje kako je *Jugoslavenska armija*, u kojoj prevladavaju Srbi, prodrla u secesionističku Republiku Hrvatsku i 30. rujna započela novu ofenzivu da osvoji opsjednuti grad Vukovar.

New York Times od 21. listopada 1991. donosi obavijesti o sporadičnim borbama koje se nastavljaju u secesionističkoj Republici Hrvatskoj. List također spominje konvoj

pomoći promatrača *Europske unije* koji je konačno stigao do opkoljenog Vukovara, nakon trodnevnog zastoja, nastojeći osigurati prekid u 16 tjedana dugom jugoslavenskom konfliktu.

Wall Street Journal 4. studenoga 1991. izvještava o eskalaciji rata navodeći kako je *Jugoslavenska armija* pojačala napade na opkoljene gradove Dubrovnik i Vukovar.

Ovaj list 11. studenoga 1991. obavještava svoje čitatelje kako se Srbima vođena *Jugoslavenska armija* i hrvatski pobunjenici bore za svaku ulicu kako bi uspostavili kontrolu nad Vukovarom, ključnim nacionalnim područjem u *nacionalnom građanskom ratu*.

The Economist US, 31. kolovoza 1991. u analitičkom članku tvrdi da je *Jugoslavenska armija* konačno pokazala da ni po čemu nije neutralna između srpskih pobunjenika i Hrvatske, koja se bori za neovisnost od Jugoslavije. Kad je 25. kolovoza svim oružjima napadnut Vukovar nitko, navodno, nije znao tko je započeo napad. Neki kažu da su to bili Hrvati, koji su na ciničan način isprovocirali napad na sebe u namjeri da zadobiju međunarodne simpatije i priznanje, u što list ne vjeruje.

Konačno su stigle vijesti i o padu Vukovara. *Wall Street Journal* 18. studenoga 1991. navodi kako je Hrvatska priznala vojnički poraz od *Jugoslavenske armije* u opkoljenom Vukovaru i zatražila od *Crvenog križa* da spasi stanovništvo grada. Isti list 19. prosinca 1991. napominje da je hrvatsko zapovjedništvo naredilo svojim snagama da okončaju tromjesečnu borbu protiv federalnih trupa. I kanadski *Toronto Star* 23. listopada 1992. piše kako su srpske snage zadobile kontrolu nad Vukovarom.

Ocjene ratnih događanja oko Vukovara

Londonski *The Daily Telegraph* od 19. studenoga 1992., opisujući srpsku proslavu oslobođenja Vukovara, kaže: "Srbi su zauzeli Vukovar u jednoj od najžešćih bitaka u jugoslavenskom građanskom ratu". *The San Francisco Chronicle* od 1. rujna 1992. ističe kako treba "imati dobar želudac" i ići Vukovarom. List upozorava svoje čitatelje da je Vukovar bio prvo mjesto u bivšoj Jugoslaviji gdje su stoljećima stara neprijateljstva između Srba i Hrvata utonula u rat potpune osvete, koja ne zna za logiku i koja je bez uvažavanja.

The Independent iz Londona od 19. studenoga 1992. piše o proslavi godišnjice *oslobođenja* grada od strane, Srbima dominantne, *Jugoslavenske armije*: "Građani žale za svojim gradom. Kada ih se pita tko je to učinio, izbjegavaju odgovor. Međutim, jedan Srbin je ipak priznao da je to

djelo pijanih srpskih oficira”. Srpski pravoslavni svećenik Stavrofor, opisujući strahote u gradu rekao je: “Ovo je europska Hirošima. To je rat horora, rat iz pakla. To je vražji rat”.

Newyorški *Wall Street Journal* od 7. listopada 1992. donosi vijest da je vukovarski muzej potpuno nastradao. Arheološki odjel je naličio na arheološke iskopine s razbacanim komadima antiknih kipova. Međutim, primjećuje list da se tu ipak dogodilo čudo: “Postolja s bistama Marksa, Engelsa i Lenjina ostala su netaknuta”.

The Houston Chronicle od 29. rujna 1992. upozna je čitatelje da su mješoviti brakovi među Hrvatima i Srbima bili uobičajeni u Vukovaru prije rata. Sada, ako nisu mrtvi, Hrvati su žrtve etničkog genocida, otjerani iz tog kraja. Srbi se boje pitati policiju za dozvolu bračnim drugovima hrvatske nacionalnosti radi povratka kući. Pravoslavni svećenik, koji je u Vukovaru živio 37 godina, upozorava da nikad nije bilo toliko razvoda.

Teze o podjeli krivnje za rat oko Vukovara

The Buffalo News od 1. listopada 1992. spominje etnička čišćenja na prostoru bivše Jugoslavije. List ističe kako su Hrvati i Muslimani također prakticirali etničko čišćenje, ali “njihovi napori” nisu bili tako sistematični kao u područjima pod kontrolom Srba.

The San Francisco Chronicle od 1. rujna 1992. očito neobjektivno obaviješten, piše kako su s hrvatske strane najveći zločini počinjeni od “ultradesnih Ustaša”, nacionalista koji se navodno služe nacističkim pozdravom i stupaju marševim korakom.

The Irish Times od 8. rujna 1992. objavljuje pismo jedinog čitatelja uredniku, u kojem se tvrdi kako je sigurno da je ratno priznanje Hrvatske od strane Njemačke prouzrokovalo rat, koji su započeli Srbi s *Jugoslavenskom armijom* osvojivši i razrušivši veliki dio Hrvatske. Srpski argumenti da su oni štitili srpsku manjinu ne stoje, naglašava ovaj čitatelj i postavlja pitanje: “Zašto su onda napadali predominantno hrvatska područja?”

Wall Street Journal od 7. listopada 1992. nastoji podijeliti krivnju za sukobe: “Nakon hrvatske nezavisnosti tenzije su izbile između lokalnih Hrvata i Srba koji su bili manipulirani nacionalističkim političarima s obje strane, optužujući jedni druge”.

Ovom mišljenju pridružuje se i *Chicago Tribune*. U broju od 1. listopada 1992. list piše: “Izvještaj Ujedinjenih naroda od prošlog ponedjeljka naglašava da su sve tri etničke grupe – Srbi, Hrvati i Muslimani, odgovorne za

zločine, međutim srpske su snage najodgovornije za povredu ljudskih prava u bosanskom ratu”.

The Toronto Star od 1. studenoga 1992. također na neki način vidi odgovornost za rat na obje strane i upozorava kako je tragedija bitke za Vukovar bila u tome što nitko, ili barem tako izgleda, ne razumije zašto se ta bitka dogodila, čemu tolike ruševine. Jedan Srbin je rekao: “Nema logičnog objašnjenja za ono što se ovdje dogodilo. Hrvatska unilateralna deklaracija o nezavisnosti od Jugoslavije 25. lipnja prošle godine sve je to izmijenila”.

Da li je to bio osvajački rat

The New Republic od 16. prosinca 1991. poziva se na Milu Šušnjara, pukovnika JNA, koji je vodio grupu stranih novinara kroz Vukovar i tvrdio kako je za Srbe bilo sudbinsko pitanje osloboditi Vukovar. Za razrušeni grad optužio je *ustaške fašiste* (Hrvate). Međutim, novinar časopisa *The New Republic* primjećuje kako je tijekom 86 dana opsade od strane *Jugoslavenske armije* čitavi svijet vidio izvještaje iz hrvatskog grada Vukovara.

The Times od 19. studenoga 1992. srpsku godišnjicu osvajanja Vukovara popratio je govorom Veselina Šljivančanina i izjavom okupljenoj masi: “Ovo je Jugoslavija, ovo je Srbija, ovo je Crna Gora”. *The Financial Times* od 19. studenoga 1992. citira govor Šljivančanina, u kojem je među ostalim izjavio: “Europa i ostatak svijeta moraju shvatiti da bismo bili izdajice prema onima koji su dali svoje živote da Vukovar bude dio Srbije”. Isti list je donio i Šešeljevu izjavu: “Srbija nikada neće biti bačena na koljena [...] međunarodna zajednica nastoji oslabiti Srbiju, ali ona neće slomiti Jugoslaviju”.

Gornjim izjavama je *The Chicago Tribune* od 1. rujna 1992. pridodao i onu srpskog oficira Milka Dačevića u kojoj kaže kako je cilj Srbije povući nove granice nakon što se raspala Jugoslavija. Ne samo na Goražde, nego također Vukovar, Bijeljina, Gospić, Foču i Čajniće, tako da neće biti granica među Srbima.

Toronto Star od 29. prosinca 1992. ističe solidarnost Srba i citira Zorana Trajkovića, Srbina s Kosova koji kaže: “Ja sam Srbin, ja se borim iz patriotskih pobuda, želim pomoći moju braću Srbe”.

Washington Post od 29. listopada 1992. upozorava na prijetnju srpskog oficira Petkovića; ukoliko *Ujedinjeni narodi* jednoga dana pregovorima nagrade Hrvatsku stavljanjem Vukovara pod njihovu kontrolu, mogu se oni u Ženevi dogovoriti što hoće, ali je sigurna jedna stvar, da Srbi neće biti izbačeni iz Vukovara bez borbe.

The Daily Telegraph od 19. studenoga 1992. također ističe da novi stanovnici inzistiraju, neopozivo, da Vukovar više nikada neće biti dio Hrvatske, bez obzira što su Hrvati bili najveća grupa prije rata i što vuku svoje naslijeđe još od Austro-Ugarske, a ne Srbije.

The Washington Post od 29. listopada 1992. oslikava stanje u Vukovaru: "Pobjednički Srbi, nekoliko tisuća njih usred porušenih kuća. Fundamentalno političko pitanje je gdje je Vukovar, u Hrvatskoj, u Srbiji ili u nečemu što se zove Srpska krajina, a to tek treba biti riješeno".

Odgovornost za ratne zločine

The Toronto Star od 1. prosinca 1992. navodi kako je Mazowiecki najstrože osudio srpske zločine u bivšoj Jugoslaviji. *Chicago Tribune* od 29. studenoga 1992. piše, da je član komisije *Ujedinjenih nacija* Sarif Bassiouni, profesor prava na *De Paul University* u Chicagu izjavio kako već postoji mnogo dokaza o zločinima u Vukovaru na osnovu kojih bi se moglo kažnjavati za počinjene ratne zločine u jugoslavenskom ratu – ukoliko bi *Vijeće sigurnosti* ili neko drugo međunarodno tijelo formiralo tribunal da to istraži.

The Buffalo News od 1. listopada 1992. donosi izvještaj tajnika *Ujedinjenih naroda* Butrosa Butrosa Ghalia u kojem je optužio Srbe u Hrvatskoj da su stvorili ili prouzročili uvjete za bezakonje i nered.

Za *The Daily Telegraph* od 16. prosinca 1992. Vukovar je postao prvi slučaj ratnih zločina, što potvrđuje i izjava državnog tajnika SAD-a Eaglebergera prema kojoj te ratne zločince treba staviti pred međunarodni sud na isti način kako su Hitlerovi suradnici završili u Nürnbergu.

New York Times od 29. studenoga 1992. informira svoje čitatelje da će nakon završetka istrage komisija za istraživanje ratnih zločina sastaviti preporuku *Vijeću sigurnosti* za uspostavu *ad hoc* ili trajnog tribunala. List napominje da su istražitelji rekli kako su uvjereni da postoji dovoljno dokaza da se identificiraju odgovorni pojedinci. Bez obzira kakav je to rat, ako pobijete ranjenike iz bolnice, to je ratni zločin.

Stavljanje Vukovara u kontekst ostalih ratnih zbivanja

The Toronto Star od 1. studenoga 1992. upozorava kako će obnova Vukovara biti herkulski posao čak i za one hrabre. List oprezno primjećuje da će za razvoj povijesnih predraza koje će poticati nastavak rata u godinama koje dolaze, Vukovar biti izazovno područje.

The Daily Telegraph od 19. studenoga 1992. citira Srpinju Oliveru Rokvić koja je izjavila kako neki ljudi kažu da se ne smije ponoviti Vukovar. Ipak, borbe su se proširile i na druge gradove. Ovaj grad je simbol rata, a ne simbol potrebe za mirom. I ništa se neće promijeniti dok Srbi i Hrvati to ne shvate. A do toga je dug put, izjavila je Olivera Rokvić.

Wall Street Journal od 5. prosinca 1991. izvještava da su građani Dubrovnika uputili apel svijetu za pomoć u kojem ističu: "Građani Vukovara nisu više u stanju niti zvati niti pisati tražeći pomoć".

The Times od 31. listopada 1992. piše kako ima samo jedna mogućnost koja može spasiti Sarajevo da ne bude uništeno kao grad, kao što se dogodilo s Vukovarom godinu dana prije, a to je određena vojna intervencija ili makar jedna uvjerljiva prijetnja takvoj akciji od strane *Ujedinjenih naroda*, *Sjedinjenih Država* i *Europske zajednice*.

Tako mišljenje podržava i *The San Francisco Chronicle* od 1. rujna 1992. napominjući kako ništa nije bilo učinjeno za ljude u Vukovaru dijelom zato što je pažnja bila usmjerena prema Sarajevu.

The Daily Telegraph informira svoje čitatelje o širenju ratnih operacija. Tako u broju od 10. studenoga 1992. piše kako u sjeveroistočnoj Bosni Srbi primjenjuju istu ratnu taktiku iz opsade Vukovara. Oni prvo sa strane bombardiraju artiljerijom i raketama, a također upotrebljavaju i tenkove.

U broju od 19. rujna 1992. konstatira kako upravo nakon što su srpske i jugoslavenske snage učinile napor da zauzmu istočni hrvatski grad Vukovar prošlog studenog, sada se očekuje da će oni pokušati uspostaviti kontrolu oko Sarajeva i na velikom dijelu okupiranog teritorija u južnoj, istočnoj i sjeveroistočnoj Bosni.

U broju od 2. studenoga 1992. list zaključuje kako su Srbi iz Bosne i Hrvatske sada pred ostvarenjem svojih ratnih ciljeva: stvaranje *Velike Srbije* koja bi obuhvaćala velike dijelove Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Komentari aktivnosti Međunarodne zajednice

Wall Street Journal od 12. studenoga 1991. tvrdi: ako bi se ikakvo ohrabrenje moglo naći u uspostavljanju sankcija *Europske zajednice* nad Jugoslavijom, onda je to činjenica da je *Europska zajednica* konačno u stanju složiti se u nečemu. Da li će to Slobodana Miloševića i njegove "gospodare rata" baciti na koljena, veliko je pitanje. Ekonomske sankcije su mala mogućnost za zaustavljanje rata i političke brutalnosti. S *građanskim ratom* koji je već dobro uznapredovao,

Miloševićev je cilj ratovati a ne imati prijatelje. Sankcije su nemoćne i neizvjesne. Da su SAD i *Europska zajednica* bile odlučnije u prihvaćanju neizbježnosti raspada Jugoslavije prošlog proljeća, danas bi njihova politika bila mnogo efikasnija. Jednostavno govoreći, nije bilo jedinstvene politike Zapada. Zašto dvanaest nacija koje su se zalagale za političko jedinstvo nisu bile u stanju ništa više, nego uvesti ekonomske sankcije. Nesuglasice između Njemačke i Francuske usporile su dovođenje mirovnih snaga.

Isti list u broju od 7. listopada 1992. zaključuje kako je Vukovar u Srbima okupiranoj Hrvatskoj grad bogat simbolikom s nepomirljivim zahtjevima obiju zemalja. Grad prve veće bitke u *jugoslavenskom građanskom ratu* ostao je potpuna ruševina. Iako mirovni plan *Ujedinjenih nacija* poziva Srbe da se povuku iz okupiranih krajeva, taj plan je vrlo slab. Srbi se ne misle povući, jer ga smatraju dijelom Srbije. Ako *Ujedinjeni narodi* ustraju, Srbi će se opirati. Ako *Ujedinjeni narodi* ne uspiju, Hrvati prijete da će se boriti kako bi ga vratili u Hrvatsku, zaključuje list.

Poruka u vezi sa zbivanjima oko Vukovara

The Independent London od 19. studenoga 1992. s gorčinom zaključuje da je etnička logika prisilila Srbe da oslobode Vukovar tako što su ga razrušili.

List *USA Today* od 1. listopada 1992. upozorava da je Vukovar najranija i najdestruktivnija bitka *jugoslavenskog rata*. List citira belgijskog kapetana Malhergea koji smatra kako bi hrvatske izbjeglice, u slučaju da se vrate u grad, bile poubijane: "Mi ne možemo dati nikakvu garanciju izbjeglicama. To bi bio pravi pokolj. Grad, osvojen u blickri-gu prošle godine, sada je dio Srpske republike krajine. U gradu 70% stanovnika ima mašinske puške. Imati oružje, u Srbiji je tradicija".

The Christian Science Monitor od 15. prosinca 1992. podsjeća da su tenkovi *Jugoslavenske armije* napravili prošle godine da Vukovar izgleda kao Staljingrad. List dalje piše kako je svijet suosjećao s "hrvatskom stvari". Bivša jugoslavenska republika viđena je kao žrtva srpske agresije, pa se htjelo ispuniti njezine demokratske aspiracije.

The Toronto Star od 20. rujna 1992. analizira stanje na području bivše Jugoslavije, pa kaže da za novinare čija je prvotna namjera bila izvještavati o trijumfu demokracije u satelitskim državama dezintegrirajućeg *đavolskog carstva*, razvoj događaja u Istočnoj Europi predstavlja potpuno drukčiju poruku. Za razliku od Somalije, ili bilo gdje u Africi gdje su bijeda i glad pridonijeli kaosu, nevolja koja je zadesila Jugoslaviju u cijelosti je rezultat potpune lakoumnosti.

New York Times od 4. ožujka 1992. zaključuje kako je devastacija 700 godina starog grada Vukovara rezultat *jugoslavenskog građanskog rata* između Srba i Hrvata. Grobovi također stoje kao nijema opomena gorke etničke mržnje koja je decenijama bila potisnuta komunističkom upravom pa je eksplodirala nakon propasti komunizma u istočnoj Europi i SSSR-u.

Grad je bio tako bombardiran da neki ovdje smatraju kako nikada više neće biti obnovljen. Citira jednog oficira Jugoslavenske armije - psihologa: "Možda je najbolje što bismo sada trebali učiniti da ostavimo grad upravo ovakvim, kako bi buduće generacije mogle vidjeti posljedice ljudske iracionalnosti". Međutim, list ovu tragediju dovodi u vezu s proglašenjem nezavisnosti Hrvatske i Slovenije od "Srbima dominantne jugoslavenske federacije".

U vojnom zapovjedništvu u gradu nema ni spomena kako bi srpske snage vratile grad Hrvatskoj. "Nikada, nikada" rekao je oficir Jugoslavenske armije Vojislav Đolović. Među *pobjednicima* se ističe da se radi o *oslobođenju grada*. Prolaznici su rekli novinarima kako u gradu nije bilo etničkih napetosti; one koje su bile unijeli su novopridošli, a kulminirale su tek nakon proglašenja hrvatske nezavisnosti. Isto tako, zaključeno je kako je dolazak *demokracije* Jugoslaviju gurnuo u pakao.

Ivan Čizmić
**Vukovar '91 u američkom,
kanadskom i engleskom tisku**